

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԱՐՈՒՆԵՍԳԻՏԱԿԱՆ

հ. ՅԱՐԻ 1906

Տարնիսն 10 ֆր. ոսկի — 4 րբ.:
Չնգամնայ՝ 6 ֆր. ոսկի — 2 րբ. 50 Կ.:
Մեկ թիւ կ'արժէ 1 ֆր. — 50 Կ.:

ԹԻՒ 9 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՈՒՍՈՒՑԱԿԱՆ Պ. Մ. ԲԻՏՆԵՐ

ամանակ մ'ի վեր
"Հանդէս Ամս-
րայի" միջոցաւ
սկսաւ Հայագէտ-
ներուն ազնիւ
խումբը ծանօթա-
ցուիլ Հայ ազգին
եւ անոր գրա-
գէտներուն, ըլլայ

անոնց գործոց թարգմանութիւններով, ըլլայ
կենսագրականնով: Այսպէս վերջերս հրա-
տարակուեցաւ Պրոֆ. Պետրսընի եւ հան-
գուցեալ Հմբդի կենսագրութիւնը: Ժամանակն
է որ մերձուտ ճանչցրենք մեզի մօտակայ անձ-
նաւորութիւն մը յանձին Վիեննայի կայսերա-
կան համալսարանին ուսուցչական Պրոֆեսոր
Պր. Բիտնէրի: Բիտնէր անունը, որ Հայագէտ-
ներու գեղեցիկ շարքին մէջ Հայակապ գիրք մը
կը գրաւէ, անծանօթ անուն մը չէ, մ'անաւանդ
"Հանդէս Ամսորայի", ընթերցողաց ուր երկու
տարի յառաջ (1904 Յունուար) նշոյնին Հայ-

երէնի զաստանդութեան վրայոր թղթակցու-
թիւն մը հրատարակուեցաւ: Նոյն յօդուածին
մէջ ներկայացուած զաստանդութեան համա-
ռօտ պատկերը Պրոֆ. Ին քաջ հայերէնագիտու-
թեան յայտնի ապացոյց է: Արդէն հոն յայտնի
կը շեշտուէր, թէ Հայագէտ Պրոֆ. Ին ունեւորու
կամ դասական հայերէնը կը զանազանէ սյլ
շրջաններու հայերէնէն եւ ըստ այնմ կ'ուսանդէ
իւր աշակերտաց: Գիտնականին գրաբարի ուղղիչ
եղած է Միխիթարեան վարդապետ մը, երբ
6 տարի յառաջ հայերէնը կատարելագոր-
ծելու վախճանաւ վանքը կ'այցելէր:

Հայագէտս բնիկ Վիեննացի է՝ ծնած
12 Ապր. 1869, աւագ 37 տարեկան այրական
հասակին մէջ: Վարժարանական ուսումը
(Gymnasialstudien) քաղաքիս մէջ դասուող
Հումեռնի կոչուած Բենեդիկտեան կրօնաւորաց
քով աւարտած է տակաւին 18 տարեկան եւ
անմիջապէս Վիեննայի համալսարանին մէջ ար-
ձանագրուած, առաջին կիսամեային իրաւաբա-
նական բաժնին, իսկ երկրորդ կիսամեային
սկսեալ՝ փիլիսոփայականին համար: Աւելի
արեւելեան լեզուաց ետեւէ կ'ըլլայ եւ ամէն
դժուարութիւն ու խոչընդոտն արհամարհելով
կ'ուսանի բոլոր սեմական լեզուները, պարս-
կերէն, հայերէն, տաճկերէն, սանսկրիտերէն,
դարձեալ համեմատական քերականութիւն,
ընդհանուր լեզուագիտութիւն եւ զանազան
բանասիրութիւն: Աւելորդ է ըսել թէ յամե-
նայնի աշողակ ու քաջ կը հանգիստնայ գլխա-

ւոր քննութեան ժամանակ (1891) բայց մա-
նուստի օնման լեզուաց, ինչպէս նա եւ
պարսկերէնի եւ տաճկերէնի մէջ եւ կ'անուանուի
փիլիսոփայութեան Գոկտոր. քանի մը տարի

վերջն ալ, ինչ-
պէս ենթադրելի
էր, համալսարանի
ուսուցչապետ կը
կարգուի՝ վասն
արեւելեան լե-
զուաց (1901):

Պրոֆեսոր Բիս-
նէր համալսարանի
մէջ սորվածներով
բաւականացած
չէ, այլ մեծ անուն
եւ մասնագէտ ու-
սուցչաց առաջնոր-
դութեամբ, ինչ-
պէս եւ ինքնակաց
կերպով շատ յա-
ւելումներ ըրած
է. զ. օր. ե-
թովպացիներէն, նոր
պարսկերէն եւ
վերջերս նա եւ
չինարէն, որուն
անհնարին քատը
իրեն համար ար-
դէն իսկ պար-
զուած է: Իւր ու-
սուցիչներն հետե-
ւեալներն եղած
են. F. Müller
(սանսկրիտ, հայ,
պահլաւ լեզու-
ներու, հմտկ. քե-
րականութեան եւ
ընդհանուր լե-
զուագիտութեան),
Bickel (սեմական
լեզուներու), J. v.
Karabacek (պատ-
մութեան եւ հնա-

տորված է. այնպէս որ իրեն համար ուսման
այս զանազան մասուները նմանած են շղթայի
մը, որուն օղակներն իրենց այլեւայլութեան
չնայելով՝ ներդաշնակ եւ կատարեալ ամբող-

ջութիւն մը կը
կազմեն: Մեծա-
նուն Պրոֆեսորը
զարմանալի խել-
քին հետ միացու-
ցած է գործելու
արագութիւն մը,
որուն ահա օրինակ
մը միայն. Գրեթէ
10 տարի յառաջ
Վիեննայի աշխար-
հագրական ընկե-
րութիւնը Արեւե-
լեան շնորհաստա-
նի ձաւրան գլու-
նող Վասկո-գա-
րամա Պորտու-
գալի ծովագնա-
ցին ի պատիւ ու-
սումնական հան-
դէս մը կատարել
որոշած էր: Այս
առթիւ պատշա-
ճօրէն դիտած էր
ընկերութիւնը՝
Աէյդի Ալի (Ժ. Զ.
գար) արաբացոյն
(⁶) Մահիւ կամ
Մուհիւ անուն
գրուածքը, որ Ա-
րեւելեան Հնդ-
կաստանի (ծովուն,
կղզեաց են) վրայ
կը խօսի գերմա-
ներէն թարգմա-
նութեամբ, քննա-
կան ներածու-
թեամբ եւ աշ-
խարհագրական
տախտակներով ի

Պ Ր Ո Փ. Դ Ո Վ Տ. Բ Ի Տ Ն Է Ր

գրութեան), Վահէմուշ (արաբերէնի եւ
պարսկերէնի), J. Obermayer (երայեցիներէն),
ԱՏմէզ Սաադ-էր-դին եւ Գուլումճեան (տաճ-
կերէնի), Հ. Վարդան Մեքիսեդեկեան. (դա-
սական հայերէնի) եւ: Բիւռնէր այս ուսածները
ոչ թէ հարեւանցի, այլ կատարեալ կերպով

լայն ընդայլեւ ժամանակը սուշ էր. հարկ էր
արագ եւ աղող ձեռքերու յանձնել գործը: Աշ-
խարհագրական ընկերութեան անկալութիւնը
եւ վստահութիւնը լիովին գոհացաւ եւ ի գլուխ
ելաւ: Գործը հանգուցեալ համալաւար աշխար-
հագէտ Յովնաշէկին եւ նոյն միջոցին տակաւն

